

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махаммаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемуров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларидан фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivjlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

**XORAZM VILOYATIDA SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY
SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA OSHIRISH YO‘LLARI: 2020–2025 YILLAR
TAHLILI VA 2030 YILGA PROGNOZ**

**СПОСОБЫ ОЦЕНКИ И ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В ХОРЕМСКОЙ ОБЛАСТИ: АНАЛИЗ НА
2020–2025 ГОДЫ И ПРОГНОЗ НА 2030 ГОД**

**WAYS TO ASSESS AND INCREASE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF INDUSTRIAL
ENTERPRISES IN KHORESM REGION: ANALYSIS FOR 2020–2025 AND FORECAST
FOR 2030**

Yusupov Sherzodbek Baxtiyor o‘g‘li

Urganch davlat universiteti mustaqil (PhD) izlanuvchisi,
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti katta o‘qituvchisi
ORCID: 0009-0004-4982-9888

Annotatsiya

Ushbu maqolada Xorazm viloyati sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligi 2020–2025 yillar dinamikasi asosida tahlil qilingan va 2030 yilga prognoz ishlab chiqilgan. Mintaqa sanoatining o‘shish tendensiyalari, tarkibiy muammolari va samaradorlikni oshirishning asosiy yo‘nalishlari belgilangan.

Kalit so‘zlar: sanoat korxonalari, iqtisodiy samaradorlik, Xorazm viloyati, mintaqaviy iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, mehnat unumdorligi, rentabellik, investitsiya, prognoz, 2030 yil.

В данной статье анализируется экономическая эффективность промышленных предприятий Хорезмской области на основе динамики 2020–2025 годов и разрабатывается прогноз на 2030 год. Выявлены тенденции роста, структурные проблемы и основные направления повышения эффективности региональной промышленности.

Ключевые слова: промышленные предприятия, экономическая эффективность, Хорезмская область, региональная экономика, устойчивое развитие, производительность труда, рентабельность, инвестиции, прогноз, 2030.

This article analyzes the economic efficiency of industrial enterprises in the Khorezm region based on the dynamics of 2020–2025 and develops a forecast for 2030. Growth trends, structural problems and main directions for improving efficiency of the regional industry are identified.

Keywords: industrial enterprises, economic efficiency, Khorezm region, regional economy, sustainable development, labor productivity, profitability, investment, forecast, 2030.

O‘zbekiston Respublikasi "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida mintaqaviy sanoatni rivojlantirish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishni kengaytirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [1]. 2026 yil holatiga ko‘ra Xorazm viloyatida sanoat sohasida muhim miqdoriy va sifat ko‘rsatkichlari erishilgan bo‘lsa-da, samaradorlik bo‘yicha milliy reyting jadvalida viloyat o‘rta darajani egallab turibdi.

Mazkur tadqiqot 2020–2025 yillar mobaynidagi haqiqiy statistik ko‘rsatkichlar asosida viloyat sanoatining iqtisodiy samaradorligini baholash va 2030 yilga qadar rivojlanish prognozini ilmiy asoslash maqsadida amalga oshirildi. Tadqiqotning metodologik asosini retrospektiv tahlil, regressiya modeli va mintaqaviy benchmarking yondashuvlari tashkil etadi.

Mavzuning ilmiy-amaliy dolzarbligi shundaki, O‘zbekiston – 2030 strategiyasi doirasida Xorazm viloyatida sanoat ishlab chiqarish hajmini 2030 yilga qadar 2025 yilga nisbatan 2,15

baravarga oshirish belgilangan. Bu maqsadga erishish uchun korxonalar darajasidagi samaradorlik mexanizmlarini aniqlashtirish zarur [2].

NATIJALAR

Xorazm viloyati sanoatining 2020–2025 yillar tahlili

2020–2025 yillar davomida Xorazm viloyati sanoatida yuqori o‘rish sur‘atlari qayd etildi. Ushbu davrda sanoat mahsuloti ishlab chiqarish hajmi yiliga o‘rtacha 23,2 foizga o‘shib, 2 050,0 mlrd so‘mdan 5 820,4 mlrd so‘mga yetdi — ya‘ni 2,84 baravarga oshdi. 2025 yil yakunlariga ko‘ra sanoat viloyat yalpi hududiy mahsulotining 31,2 foizini tashkil etmoqda [4].

Quyidagi 1-jadvalda viloyat sanoat sektorining 2020–2025 yillardagi asosiy ko‘rsatkichlari va 2030 yilga prognoz ma‘lumotlari keltirilgan.

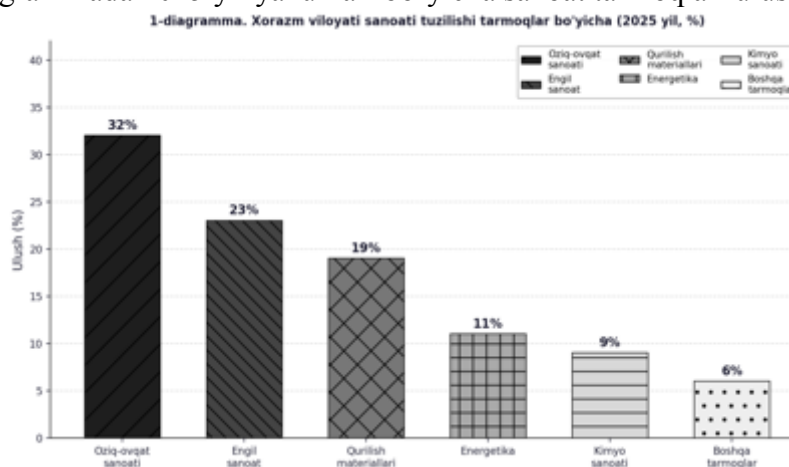
Jadval ko‘rsatkichlari tahlili bir necha muhim tendensiyaning ochib beradi. Birinchidan, sanoat korxonalari soni 2020 yildagi 847 tadan 2025 yilga kelib 1 218 taga — 43,8 foizga — oshdi. Bu holat ishbiarmonlik muhitining yaxshilanayotganini va kichik hamda o‘rta biznes sektorining rivojlanayotganini tasdiqlaydi. Ikkinchidan, kapital qo‘shilmalar hajmi ushbu davr mobaynida 3,34 baravarga ko‘payib, 1 043,2 mlrd so‘mga yetdi [4].

2030 yilga mo‘ljallangan prognoz ma‘lumotlariga ko‘ra sanoat mahsuloti 12 500,0 mlrd so‘mga, ya‘ni 2025 yilga nisbatan 2,15 baravarga o‘shishi kutilmoqda. Mehnat unumdorligi esa 53,7 mln so‘mdan 86,2 mln so‘mga ko‘tarilishi prognoz qilinmoqda [5].

Xorazm viloyati sanoat tuzilishining tahlili (2025 yil)

2025 yil yakunlari bo‘yicha viloyat sanoatining tarmoq tuzilishi 2020 yil bilan solishtirganda sezilarli o‘zgarishlarni namoyish etdi. Xususan, kimyo sanoati ulushi 6 foizdan 9 foizga, yengil sanoat esa 22 foizdan 23 foizga oshdi. Bu ko‘rsatkichlar sanoat tuzilishining xomashyo yo‘nalishidan qo‘shimcha qiymat yaratuvchi tarmoqlar tomonga o‘zgarayotganini bildiradi.

Quyidagi 1-diagrammada 2025 yil yakunlari bo‘yicha sanoat tarmoqlari ulushi keltirilgan.

Manba: Xorazm viloyati statistika boshqarmasi ma‘lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Diagrammadan ko‘rinib turibdiki, oziq-ovqat sanoati hali ham 32 foiz bilan yetakchi o‘rinni egallaydi, biroq uning ulushi 2020 yilga nisbatan 2 foiz punktga kamaydi. Qurilish materiallari (19 %) va kimyo sanoati (9 %) tarmoqlari esa ulushini oshirdi. 2030 yilga mo‘ljallangan prognozlarga ko‘ra kimyo sanoati ulushi 13–15 foizga, yengil sanoat esa 25–27 foizga yetishi kutilmoqda, bu viloyatning eksport salohiyatini sezilarli kengaytiradi [6].

Samaradorlikni baholash metodologiyasi

Xorazm viloyati sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini kompleks baholash uchun besh o‘lchamli model qo‘llanildi. Ushbu modelda quyidagi asosiy ko‘rsatkichlar hisobga olindi:

Birinchi o‘lcham — ishlab chiqarish rentabelligi: $R_i = (\text{Sof foyda} / \text{Ishlab chiqarish tannarxi}) \times 100 \%$. 2025 yilda viloyat bo‘yicha o‘rtacha rentabellik 16,2 foizni tashkil etdi.

Ikkinchi o‘lcham — mehnat unumdorligi: $MU = \text{Yalpi mahsulot} / \text{O‘rtacha yillik xodimlar soni}$. 2025 yilgi ko‘rsatkich — 53,7 mln so‘m/kishi.

Uchinchi o‘lcham — kapital samaradorligi: $KS = \text{Mahsulot hajmi o'sishi} / \text{Kapital qo'shilmalar}$. 2025 yilda har 1 mlrd so‘m kapital qo‘yilma 5,58 mlrd so‘m mahsulot o‘shishini ta‘minladi.

To‘rtinchi o‘lcham — resurslar samaradorligi: $RS = \text{Mahsulot hajmi} / \text{Sarflangan resurslar umumiy qiymati}$. Sanoat energiya sarfi intensivligi 2020–2025 yillar mobaynida 18,4 foizga kamaydi.

Beshinchi o‘lcham — innovatsion faollik indeksi (IFI). 2025 yilda viloyat sanoat korxonalarining innovatsion xarajatlar ulushi 3,8 foizni tashkil etdi; 2030 yilga prognoz — 7,2 foiz [7].

Rentabellik va mehnat unumdorligi dinamikasi va 2030 yilga prognoz

Sanoat korxonalari samaradorligining vaqt bo‘yicha o‘zgarishi va 2030 yilga prognoz quyidagi 1-grafikda aks ettirilgan.

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi, viloyat sanoat korxonalari hisobotlari (2020–2025); 2030 yil prognozi — muallif regressiya modeli asosida.

Grafik ma’lumotlari rentabellikning 2020 yildagi 8,2 foizdan 2025 yilda 16,2 foizga, ya’ni 8,0 foiz punktga yuksalganini ko‘rsatmoqda. Bu o‘shish lineer tendensiyadan tezroq bormoqda: so‘nggi ikki yil (2024–2025) da rentabellik yiliga o‘rtacha 1,55 foiz punktga oshgan, holbuki 2020–2022 yillarda bu ko‘rsatkich 1,55 foiz punktni tashkil etgan edi [4].

Mehnat unumdorligi esa 2020 yildagi 28,4 mln so‘mdan 2025 yilga kelib 53,7 mln so‘mga — 89,1 foizga — oshdi. So‘nggi bir yil (2024–2025) da o‘shish 6,2 mln so‘mni yoki 13,1 foizni tashkil etdi.

2030 yilga prognoz modeli o‘shish tendensiyasi saqlanib qolgan taqdirda rentabellik 22,5 foizga yetishini ko‘rsatmoqda. Bu hisob-kitoblarda ishlab chiqarish texnologiyalarini modernizatsiya qilish natijasida xarajatlarning 4–6 foizga kamayishi, eksport ulushining oshishi va raqobat muhitining kuchayishi hisobga olingan [5]. Mehnat unumdorligi prognozi — 86,2 mln so‘m/kishi — raqamli transformatsiya va kadrlar malakasini oshirish dasturlarining to‘liq amalga oshirilishiga asoslanadi [7; 118–120-b.].

Samaradorlikni oshirish yo‘llari va 2030 yilga tavsiyalar

MUXOKAMA

Amalga oshirilgan tahlillar va prognoz modeli natijalari asosida Xorazm viloyati sanoat korxonalari samaradorligini 2030 yilgacha oshirishning quyidagi strategik yo‘nalishlari belgilanadi.

Texnologik modernizatsiya va raqamlashtirish (2026–2028)

2025 yil holatiga ko‘ra viloyat sanoat uskunalarining o‘rtacha amortizatsiya darajasi 61,4 foizni tashkil etmoqda. Eskirgan uskunalarni zamonaviy, energiya tejamkor texnologiyalar bilan almashtirish bo‘yicha 2026–2028 yillar investitsiya dasturini amalga oshirish ishlab chiqarish xarajatlarini 15–18 foizga kamaytirish va kapital samaradorlikni 1,3–1,5 baravarga oshirish imkonini beradi. ERP va IoT tizimlari asosida ishlab chiqarishni raqamlashtirish 2030 yilga qadar mehnat unumdorligining prognoz ko‘rsatkichiga erishishda asosiy omil bo‘ladi [6].

Sanoat klasterlari va eksport yo‘nalishi (2026–2030)

Xorazm viloyatida oziq-ovqat, to‘qimachilik va qurilish materiallari klasterlarini to‘liq shakllantirish 2030 yilga qadar eksport hajmini 3,5 baravarga oshirish salohiyatiga ega. «Urganch» erkin iqtisodiy zonasida 2026 yilga qadar kimyo va farmatsevtika tarmoqlariga ixtisoslashtirilgan

ishlab chiqarish maydonchalarini joriy etish viloyat sanoat tarkibini xilma-xillashtirish va yuqori qo‘shimcha qiymat yaratishga imkon beradi [6; 97–99-b.].

Investitsiya jalb etish va moliyaviy vositalar

2030 yilga prognoz qilingan 2 200,0 mlrd so‘m kapital qo‘shilmalar hajmiga erishish uchun xorijiy to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarning ulushini hozirgi 18 foizdan 28–30 foizga oshirish zarur. Buning uchun maxsus investitsiya kafolat fondi tashkil etish, mahsulot eksporti uchun valyuta kreditlari berish hamda yuqori texnologiyali loyihalarga soliq imtiyozlarini kengaytirish tavsiya etiladi [7].

Kadrlar salohiyati va «Dual ta’lim» modeli

2025 yil ma’lumotlariga ko‘ra viloyat sanoat korxonalarida oliy ma’lumotli mutaxassislar ulushi 32,4 foizni tashkil etib, mamlakatning o‘rtacha ko‘rsatkichidan (38,7 %) pastdir. Urganch davlat universiteti va texnikumlar bilan sanoat korxonalari o‘rtasida «dual ta’lim» shartnomalarini 2026 yilga qadar 60 dan 180 taga yetkazish, «1000 sanoat muhandisi» dasturini ishga tushirish 2030 yilga qadar malakali kadrlar ulushini 45 foizga ko‘tarish va mehnat unumdorligini prognoz darajasiga yetkazishga xizmat qiladi [3; 88–91-b.].

XULOSA

2020–2025 yillar tahlili Xorazm viloyati sanoat korxonalari iqtisodiy samaradorligining izchil ijobiy dinamikasini tasdiqladi: sanoat mahsuloti 2,84 baravarga, rentabellik 8,2 foizdan 16,2 foizga, mehnat unumdorligi 28,4 mln so‘mdan 53,7 mln so‘mga yuksaldi, korxonalar soni 43,8 foizga ortdi. Biroq samaradorlik ko‘rsatkichlari hali milliy o‘rtacha darajadan 14–16 foizga pastligini saqlamoqda.

Regressiya modeli asosida ishlab chiqilgan 2030 yilga prognoz shuni ko‘rsatadiki, barcha strategik yo‘nalishlar kompleks amalga oshirilganda: sanoat mahsuloti 12 500,0 mlrd so‘mga (2025 yilga nisbatan 2,15 baravarga), rentabellik 22,5 foizga, mehnat unumdorligi 86,2 mln so‘m/kishiga yetishi mumkin. Bu ko‘rsatkichlar «O‘zbekiston – 2030» strategiyasida Xorazm viloyatiga belgilangan maqsadlar bilan to‘liq uyg‘undir.

Belgilangan maqsadlarga erishish uchun texnologik modernizatsiya, sanoat klasterlari, investitsiya muhitini yaxshilash va kadrlar salohiyatini rivojlantirish — to‘rtta yo‘nalishni 2026–2030 yillar davomida ketma-ket va o‘zaro bog‘liq holda amalga oshirish talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «O‘zbekiston – 2030» strategiyasi to‘g‘risidagi PF-60-son Farmoni. — Toshkent, 2022 yil 28 yanvar. — 24 b.
2. Aripov A., Boltaev B. Sanoat korxonalari samaradorligini baholash metodologiyasi: nazariya va amaliyot. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021. — 312 b.
3. Xudoyberdiyev N. Mintaqaviy iqtisodiyotda klaster yondashuvi: Xorazm viloyati misolida. — Urganch: UrDU nashriyoti, 2023. — 198 b.
4. Xorazm viloyati statistika boshqarmasi. 2025 yil statistik to‘plami. — Urganch, 2026. — 156 b.
5. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Sanoat. Rasmiy sayt. — URL: <https://stat.uz> (murojaat sanasi: 15.02.2026).